

TUDÓSTANÁROK UTÁNPÓTLÁSA A COLLEGIUMBAN

Az ELTE Eötvös Collegium összetett szakmai és szabadidős program keretében olyan középiskolás diákokat hívott meg immár negyedik alkalommal egyhetes „táborozásra” (Tehetségábor IV.), akik a szakirányú versenyeken kiemelkedő helyezést értek el, illetve akiket a szakok szerint szerveződé tanári egyesületek és kollégák ajánlottak, és akik a 2015/2016. tanévben az ELTE-re felvételiznek. A rendezvényen a tehetségüket már bizonyított diákokat a tudomány és a tanári hivatás számára szórakoztató programok szervezésével igyekeznek megnyerni, hogy – az augusztusi felvételik, a híres collegiumi „fejkopogtatás” előkészítéseképpen – biztosítsák az ELTE és az Eötvös Collegium számára a színvonalas utánpótlást.

Az Eötvös Collegium több műhelyének megfelelő szakterületek szerint (angol, biológia, fizika, földrajz, francia, informatika, kémia, latin, magyar nyelv és irodalom, matematika, német, orientalisztika, történelem stb.) közel ötven középiskolás diákot táboroztattak 2016. január 25–29. (hétfő–szombat) között, akiket igazgatóik – a tehetséggondozás célját támogatva – egy hétre felmentettek iskolai kötelezettségeik alól.

Idén a rendezvény veretes címet is kapott: „*Hannibal ante portas* – Hannibál azelőtt portás volt”. A latin szállóige abban a történelmi helyzetben keletkezett, amikor a római szenátus tagjai (Kr. e. 216-ban) így riogatták egymást: „Hannibál a kapuk előtt áll”, beveszi Rómát (csaknem sikerült...). A latinul tanuló egyszerű diák a szállóigét így fordította: „Hannibál azelőtt portás volt...” tudniillik a latin *ante* – „előtt” előjárószó alig különbözik az *antea* – „azelőtt” latin határozószótól stb. A tábor szempontjából: szó szerinti fordításban az *ante portas* – „a kapuk előtt” átvitt értelme magától értetődik (az ELTE-EC kapuján zörgető majdani felvételiző), egyszersmind történelmi áthallása is van (és nem utolsósorban benne sejlik a gimnáziumi tréfa is).

A naponta két-háromórás szemináriumi foglalkozásokat a collegiumi életre és a tudós-tanári hivatásra buzdító nagyelőadások vezették be, dél után pedig szabadidős programokon kapcsolódhattak ki a diákok. Ízelítő-

A Collegium egy évszázaddal ezelőtt

ül: *Régi és mai collegisták, oktatás, kutatás és diákélet az Eötvös Collegiumban*: Ritoók Zsigmond, Keszthelyi Lajos, Hudecz Ferenc, Kiss Jenő, akadémikusok, Samu Viktor (vegyész), Tóth Zsuzsa (spanyol), Ballagó Júlia (magyar) műhelytitkárok és Horváth László igazgató. Az egyetemet Orosz Éva rektorhelyettes mutatta be, majd az ország első karát (ELTE Bölcsészettudományi Kar) Dezső Tamás prodékán ajánlotta a diákok figyelmébe, Károly Krisztina főigazgató és Homonnay Zoltán főigazgató-helyettes (Tanárképző Központ) az ösztöndíj tanárképzés egyedülálló ELTE-s lehetőségeit ismertette, Perge Gabriella és Tánzos Andrea pe-

dig (EC Cathedra Magistrorum) a tudatos tanári tevékenységből adott ízelítőt. A kutatva magát képző eötvösi tudóstanár-minta ragyogóan gazdag biznysága volt az a kötetbe-mutató-csokor, ahol a Collegiumban működő Byzantium Központ, oktatási-kutatási egység kiadványaival lelkesítették a középiskolás diákokat, a leendő Eötvös-collegistákat. A „dögészek” sem maradtak azonban üres kézzel, magukkal vihették természet tudományos műhelyek *Dögészek a Filoszterben* című kiadványát.

Frajna Mirella (Óbudai Árpád Gimnázium) és Szabó Adrienn (Kossuth Lajos Gimnázium, Cegléd): „*A délelőtti izgalmas programjai a szemináriumok vol-*

Latinizálás és nyelvjárás

Arra, hogy hol van már a tavalyi hó, aligha kíváncsi valaki, jómagam viszont csodálkozva olvastam valami különösét róla kora tavasszal.

Egyik dél-magyarországi városunkban olvasom a helyi újságot: „IFA-val dúrtuk a havat” – írják a címlapon jó nagy betűkkel. Fénykép is volt, egy „IFA” (valamikori keletnémet gyártású) teherautó hóval megrakva. Beleolvasva a cikkbe, megtudtam, hogy vagy ötezer mázsa havat hordtak a Tiszába a környezetgazdák. Furcsállottam, hogyan nem vette észre az újság a sajtóhibát, hiszen a nagy havat bizonyára „túrták” és nem „dúrták”. Meg is mutattam a lapot kollégáimnak, akik velem együtt dunántúliak, ezután közösen kiderítettük, hogy a „túr” ige nyelvjárású változatát használta a szegedi újság. Némi keresgélés után Móricz Zsigmond nyelvhasználatában is megtaláltam a *Róza Sándor* *összevonja szemöldökét* című regényében: „Leszedte a nagy párnákat az ágyról, s megdúrta, hogy a kifagyott ember egy jót alhasson”. Az ige föllelhető a Szegedi szótárban, a Szamosháti szótárban és az Új magyar tájszótárban is. Egy másik alkalommal ugyanebben a lapban olvasom: „Feltűnő változásokra a parkolásban számíthatunk. Két szegedikum tűnik el: a parkolóellenőrök VHS-kamerái és a parkolójegyek”. A szegedikum, ahogy a neologizmus, új találmány. Van *hagymatikum* is, egy fürdőt hívnak így egy szintén dél-magyarországi városban, és országosan emlegetünk *hungarikumokat* a makói hagyománytól a szilvapálinkáig. Az utóbbit – nincs új a nap alatt – már eleink némi humorral *szilvóriumnak*, a pipázó szobát vagy a pipagyűjteményt *pipatóriumnak*, a dorgálást (szidalmazást) *dorgatóriumnak* latinizálták – utánozva a latin szavak végződéseit, amelyeket szinte magyar képzőként használtak.

A latinizálás és a nyelvjárás szó megférnek mai nyelvünkben.

BÜKY LÁSZLÓ

tak, amelyekre hétfőn még beosztás alapján kerültek a leendő hallgatók, de a hét további napjain mindenki érdeklődése szerint választhatott. A Collegium mindent megtett, hogy az összes diák a számára legkielegítőbb programon vehessen részt, hiszen ezen szemináriumok célja az egyedi szaktárgyak, mint például a germanisztika vagy a társadalomtudomány közelebbi megismerése volt. Minden szeminárium a maga módján engedett betekintést a Collegium műhelyeinek munkájába vagy a szakok izgalmas tananyagaiba, amelyek sokkal inkább voltak izgalmasak és szóragoztatóak, mint tanító jellegűek, de természetesen, aki odafigyelt, jelentős mennyiségű új ismeretre tehetett szert. Én személyesen leginkább a magyaros szemináriumokon vettem részt, ezek keretében pedig meglátogathattam a Magyar Nyelvtudományi Intézet fonetikával foglalkozó részlegét, a Petőfi Irodalmi Múzeumot és egy irodalmi szerkesztőséget is. A közös ebédek után a diákoknak a tábor lehetőséget biztosított különböző délutáni programokra is. Kedden a Művészetek Palotájában vetünk részt a Zeneakadémia orgonista-növendékeinek és tanárainak koncertjén. Elektromos és klasszikus, nagyméretű orgonán adtak elő darabokat több stílusban, kezdve a markáns spanyol zenétől, az elegáns Bachon át, egészen a huszadik század alkotóinak műveig. A koncertet egy improvizáció zárta, a *Megkötöm lovamat* című népdal dallamára, amely talán a legnagyobb sikert aratta. De a Pálvölgyi-barlangba is elmentünk, ahol helyenként szűk járatokon, létrán tudtunk csak továbbhaladni. A víz ugyan már kiveszett az idők során megemelkedett termekből, de érdekes, mesefigurákról elnevezett cseppkövekkel találkozhattunk. Esténként a Collegium társalgójában gyűltünk össze. A hangulat nagyon jó volt, habár a hét vége felé sokakon eluralkodott a fáradtság. A diákok nagy része megragadta az alkalmat, hogy új ismerősöket, barátokat szerezzen, az időt kreatív elfoglaltságokkal töltöttük. A héten nemcsak a collegiumi életbe kaphattunk betekintést, hanem számtalan

Az Eötvös Collegium kapuja

ménnyel is gazdagodtunk. Azt gondolom, mindenki pozitívan gondol majd vissza az együtt töltött időre.”

Schulcz Ferenc (Zrínyi Miklós Gimnázium, Zalaegerszeg): „A tábor elsősorban ízelítőt szeretett volna nyújtani a collegiumi életből és a bent folyó munkából, de kiemelt figyelmet kapott a kikapcsolódás is. Én az informatika szekció tagja voltam. Az órák inkább egyfajta kóstolót, szemléletmódot próbáltak adni, nem tárgyi, lexikális tudást. Ennek ellenére úgy érzem, ez alatt a pár nap alatt is sokat épültem, és sok izgalmas dologról hallottam. (Sőt: azóta már egy osztálytársam is, akinek kölcsönadtam a jegyzeteimet.) Úgy hiszem, a foglalkozások színvonalát nagyban emelte az, hogy ennyire interaktívak voltak – egy-egy probléma közös megoldása során egyből használhattuk is azokat az információkat, amiket az imént hallot-

tunk, mi több, megterveztünk egy egyszerűbb digitális rendszert. Ugyanilyen nagy hatással voltak rám a reggeli közös előadások. Ezeken többnyire a tudós tanári életpályáról volt szó, ösztönözve minket ennek követésére. Elhangzott még ezek mellett néhány szó magáról az egyetemről és a Collegiumról, amiket szintén élvezettel hallgattam. Remek alkalmat jelentett ez a hét az ismerkedésre is. Mi, leendő dögészek és filoszok (ezek a reál és humán területek iránt érdeklődők itteni nevei) nemcsak egymással kerülhettünk barátságba, hanem találkozhattunk már bentlakó hallgatókkal is – így ha lehet, még hitelesebb képet kaptunk a diákéletéről és a műhelyek munkásságáról.”

A tehetségábrával a Collegium a középiskolai tanárkollégák és igazgatók bevonásával évről évre buzdítani kívánja az érettségi előtt álló diákokat a – collegiumi szóhasználat elve – „dögész” és „filosz” tudományos kutatások és a tanári pálya vállalására. A Collegium abból a meggyőződésből cselekszik, hogy a tehetséges fiatalok száma nem csökken, ám egyre nehezebb megnyerni őket a piac csábításával szemben a tudományunk és a tanári hivatásnak.

G. Á.